

УДК 94 (477.83) “ХХ”: 37

Г 19

Микола ГАЛІВ

**ВЧИТЕЛЬСТВО ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ
ДРОГОБИЧЧИНИ В ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ
(1941 – 1944)**

У статті на основі аналізу архівних документів, матеріалів пресових видань та досліджень науковців-істориків розкривається становище учительських кадрів початкових та середніх шкіл Дрогобицької округи дистрикту “Галиція” (1941 – 1944). Зокрема проаналізовано такі аспекти: зміни чисельності та національного спектру, фахова підготовка та підвищення кваліфікації, матеріальне забезпечення педагогів.

Ключові слова: *вчителі, народні (початкові) школи, гімназія, Дрогобицька округа, нацистська окупація.*

У сучасних реаліях України зростає суспільний та науковий інтерес до складних, часто суперечливих подій Другої світової війни. Історики намагаються об’єктивно, різнобічно і глибоко висвітлити різноманітні аспекти згаданої проблеми, зокрема значну увагу присвячують умовам життя українського суспільства в період гітлерівської окупації (1941 – 1944 рр.). Помітне місце у їхніх наукових пошуках займає дослідження системи освіти (мережа шкіл, учителі, учні тощо) різних окупованих регіонів України. У цьому контексті актуальним є з’ясування становища учительських кадрів на теренах Дрогобиччини окресленого періоду.

Стан освіти періоду нацистської окупації – одна з найменш досліджених сторінок історії вітчизняної культури. Протягом минулого двадцятиріччя світ побачили цікаві праці В.Гінди [2], П.Доброва та М.Бистрої [4], Л.Задорожної [6], які розкрили систему освіти на Житомирщині, Донбасі та Дніпропетровщині

у 1941 – 1944 рр. Важливе значення для наукового опрацювання проблеми українського шкільництва зазначеного періоду має монографія чеського науковця Б.Єржабкової “Освіта і німецька шкільна політика в Райхскомісаріаті Україна” [20], яка написана на основі використання широкого кола джерел з німецьких архівів. Шкільництву західноукраїнського регіону років окупації присвячені дослідження Н.Антонюк [1], О.Луцького [9], Г.Стефанюк [13]. Так, львівська дослідниця Н.Антонюк, спираючись в основному на матеріали періодичної преси, окреслила становище української культури загалом та освіти зокрема в Генеральній губернії протягом 1939 – 1944 рр. Історик О.Луцький охарактеризував умови українського шкільництва власне в окупованій Галичині (1941 – 1944 рр.), присвятивши увагу чисельності, підготовці, умовам праці українських вчителів краю. Згадані дослідники вивчали здебільшого українську освітню сферу, не торкаючись польського та німецького шкільництва. Натомість Г.Стефанюк у своїй кандидатській дисертації висвітлила стан різнонаціональних шкіл і учительства під час німецької окупації (1941 – 1944 рр.), однак у доволі широкому географічному аспекті Західної України. З огляду на це їй довелося характеризувати політику окупантів щодо освіти не лише Галичини (Генеральна Губернія), а й Волині (рейхскомісаріат “Україна”). Згадані автори опрацьовували становище українського шкільництва, а відтак і вчительства, без детального аналізу регіонально-краєзнавчих аспектів проблеми. Тож праць вузько-краєзнавчого характеру, зокрема й стосовно Дрогобиччини, на сьогодні немає. Це й спонукало нас до вивчення та розкриття становища педагогічних кадрів загальноосвітніх шкіл Дрогобиччини окресленого періоду, що і є метою нашої статті. Зауважимо, що географічні рамки роботи охоплюють межі так званої Дрогобицької округи дистрикту “Галіція”, яка з 1 серпня 1941 р. перебувала у складі Краківської Генеральної Губернії. Загалом Дрогобицька округа включала міста Дрогобич і Борислав та 85 сіл і присілків.

Характеризуючи становище вчительства початкових та середніх шкіл Дрогобиччини періоду нацистської окупації, проаналізуємо такі аспекти: а) зміни в чисельному та етнічному

складі; б) фахова підготовка та підвищення кваліфікації; в) матеріальне забезпечення педагогів.

Одним із першочергових завдань організації народного шкільництва було формування кадрового педагогічного потенціалу навчальних закладів. Проблема учительських кадрів на той час постала доволі гостро. Восени 1941 р. у дистрикті “Галіція” лише українських шкіл відкрилося майже 3000. Для навчання дітей потрібно було відразу 7 тис. учителів, а стало до праці приблизно 5 тис. Такий стан, зазначає Н.Антонюк, був зумовлений низкою факторів, насамперед тим, що у радянські часи шкільна влада заповнювала вчительські посади людьми без належної педагогічної освіти, частково вчителями зі східних земель, а решту – підготовленими на короткострокових курсах “педагогами”. Німецька шкільна влада не визнала кваліфікації таких учителів. Натомість, щоби відкрити народні школи, дозволено залучати всіх, хто закінчив хоча б польську гімназію з т.зв. малою матурою (шість класів гімназії давнього типу, восьмий клас радянської середньої школи і вище) або тих, хто закінчили три роки вчительської семінарії. Усі вони вважалися “допоміжними вчителями” [1, 41]. Заповненню учительських вакансій мало сприяти й створення у Самборі учительської семінарії, де навчалося 187 учнів. При ній діяли семимісячні матуральні курси, на які приймали усіх, хто закінчив гімназію. Улітку 1942 р. було запроваджено двомісячні матуральні курси, де навчалося 163 учителів-помічників [1, 59]. Ці заходи мали, на думку німецької влади, сприяти не лише ліквідації браку педагогів, а й заміні некваліфікованих (допоміжних) учителів на кваліфікованих.

Окреслюючи зміни в *чисельному та етнічному складі* вчительства Дрогобицької округи, зауважимо, що на теренах галицького дистрикту діяли школи з українською, польською та німецькою мовами навчання. Звісно, кількість українських шкіл, а відтак і вчителів була найбільшою. На кінець 1941/42 навч. року у 87 українських школах Дрогобицької округи працювали 273 учителі: у 32 школах I ступеня – 37 осіб; у 21 школі II ступеня – 60 вчителів; у 34 школах III ступеня – 176 педагогів [IV, 87]. Однак улітку 1942 р. було прийнято рішення закрити

три українські школи в окрузі, але кількість учителів збільшити до 291 [IV, 90 зв].

Проте заповнити вакансії влада так і не спромоглася. На 27 березня 1943 р. у Дрогобицькій окрузі працювали 274 учителі-українці [I, 56 – 65 зв]. Приймаючи тезу, що у початкових школах на один клас повинен припадати принаймні один учитель, повністю укомплектованими педкадрами слід уважати школи в Доброгостові, Уличному, Підбужі, Губичах, Кропивнику Новому, Трускавці, Тинові, Гаях, Вижніх, Дерезичах, Болахівцях, Волі Якубовій, Раневичах, Станілі, Михайлевичах, Почасевичах, Винниках, Довгому біля Меденич, Лужку Долішньому та майже всі однокласні школи. Однак учителів бракувало у трьох школах с. Орів (було 9 вчителів на усі заклади), у семикласній школі с. Східниця (4 учителя), у семикласній школі с. Ластівки (2 учителі), у шестикласній школі с. Летня (4 учителя), у семикласній школі с. Стебник (5 учителів), у семикласній школі с. Нагуєвичі (5 учителів), у п'ятикласній школі с. Залокоть (2 учителі) тощо. Загалом за нашими підрахунками на 340 класів українських народних шкіл Дрогобицької округи у той час не вистачало щонайменше 66 вчителів.

Останній шкільний рік під німецькою окупацією продовжив загальну тенденцію зменшення чисельності українського вчительства. Згідно з документами шульамту, на березень 1944 р. в україномовних початкових школах Дрогобицької округи працювали 252 педагоги, а вже на 12 червня 1944 р. – лише 205 учителів [I, 143 – 144 зв, 193 – 197]. Звісно, деякі школи зберегли свої кадри, зокрема дрогобицькі школи № 1 і № 2, де у той самий час працювали відповідно 9 та 11 педагогів [I, 142]. Однак більшість шкіл втрачали педагогічні кадри, як через матеріальне становище, так і наближення фронту. До слова, двоє вчителів з Дрогобиччини вступили до дивізії “Галичина”: Мартин Айхлер (Ейлер) зі Східниці та Степан Положин з Літині [I, 117].

Окрім народних (початкових) навчальних закладів, на Дрогобиччині діяла єдина середня школа – Державна гімназія з українською мовою навчання (Дрогобич), яка розпочала навчальний процес у грудні 1941 р. Її викладацький колектив

формувався з колишніх гімназійних професорів, яких оминув енкаведистський терор 1939 – 1941 рр. Зокрема, директором Дрогобицької української гімназії став її колишній очільник Михайло Бараник. Загалом педколектив Дрогобицької гімназії було сформовано протягом грудня 1941 – березня 1942 рр. Учителями працювали: М.Байрак – латинська і німецька мови, М.Калужняцька – українська мова, В.Козак – латина, о. А.Кот – релігія, О.Кушак – польська мова і математика, А.Лепкий – мистецтво, С.Липинський – фізика, хімія і німецька мова, Г.Опалка – руханка, Б.Пірко – співи, О.Полянський – німецька мова, Б.Попель – історія і географія, М.Рабій – німецька і українська мови, Р.Смалько – біологія, В.Кульчицький – історія і географія, А.Огородник – співи, С.Смольницький – математика, фізика, хімія, Г.Зубрицький – історія і географія [1, 4]. Дещо пізніше розпочали працю в гімназії С.Залітач (математика) та Неверлі (німецька мова) [12, 464].

Польське шкільництво стосовно педкадрів переживало майже ті ж проблеми, що й українське, однак дещо меншою мірою. Забезпечення шкіл педагогами було кращим. Для прикладу, на 17 листопада 1941 р. у 27 польських школах Дрогобицької округи працювали 85 педагогів [II, 16 – 17]. Протягом першого навчального року відбулося зростання педагогічного складу польських шкіл: на 22 липня 1942 р. там працював 101 учитель, навчаючи 4462 учнів [IV, 91]. Отже, на одного вчителя припадало 44 учня. Німецькі освітні власті планували, що 1942/43 навч. році, після закриття школи в Нейдорфі та реорганізації деяких інших навчальних закладів у польських школах працюватиме 93 вчителів. Однак реалії виявилися більш суворими – було закрито дві школи, а кількість учителів скоротилася до 87 осіб [IV, 87, 91].

На 27 березня 1943 р. навчальний процес у польських школах Дрогобицької округи забезпечували 86 учителів [I, 51 – 55], найбільше у школах Борислава – 37, Дрогобича – 22, села Рихтичі (разом з Хатками) – 8 осіб. У школі с. Меденичі навчали 4, Липовця, Солонського, Трускавця – по 2, Волощі-Зади, Підбужа, Летні, Східниці, Гаїв-Потоку, Стебника, Майдана – по 1 вчителю. Усі вони володіли повною учительською кваліфікацією,

тож допоміжних учителів у польських школах округи не було. Зауважимо, що не всі педагоги польських шкіл за національністю були поляками. Зокрема у трьох польських народних школах Дрогобича працювали українські вчителі О.Рабій, М.Дворян, М.Байрак, О.Білас, М.Дуцяк, В.Іваненко [II, 16 – 17].

Учительські кадри німецьких шкіл формувалися переважно з фольксдойчів, інколи російських німців та рейхснімців. Щоправда, не всі фольксдойчі працювали винятково в німецьких школах. На Дрогобиччині майже всі педагоги-фольксдойчі власне працювали у ненімецьких школах. Зокрема, у польських та українських школах Дрогобича вчителювали фольксдойчі Я.Лобос та О.Гіммель. Російські ж німці займали учительські посади в німецьких школах Кьонігсау (В.Покровська), Трускавця (М.Енгельгардт), Нейдорфа (Р.Брейтенбюхер), Угартсберга (Е.Пельц) [III, 22].

Загалом німецьких шкіл, а отже, і їх учителів, налічувалося небагато. У чотирьох німецьких школах Дрогобицької округи протягом 1942/43 навч. року працювали 10 педагогів [IV, 87]. Оскільки вони навчали 387 учнів, то на 1 вчителя припадало майже 39 школярів. У 1943/44 навч. році кількість німецьких шкіл на Дрогобиччині зросла до семи (Дрогобич, Борислав, Кьонігсау, Нейдорф, Угартсберг, Трускавець, Стебник), проте чисельність учителів збільшилася незначно – до 12 осіб (на 20 травня 1944 р.) [V, 27].

Порівняно з українським і польським, німецьке шкільництво не відчувало такої гострої кадрової проблеми, що пояснюється особливо уважним ставленням окупаційних властей до освітніх потреб власне німецького населення. Загалом, протягом німецької окупації в українських, польських та німецьких початкових школах Дрогобицької округи працювало від 385 (у 1942 р.) до 304 (1944 р.) учителів. У Державній українській гімназії Дрогобича педколектив складався з 17 – 19 викладачів і директора.

Підвищенням кваліфікації вчительства займалися як німецькі шкільні власті, так і українські громадські організації, зокрема Українське учительське об'єднання праці (УУОП). Як відомо, на “сходинах” учителів Дрогобицької округи 1 лютого 1942 р. було створено Учительську секцію. До її проводу

ввійшли: голова – Г.Зубрицький, заступник голови – Б.Попель, секретар – Д.Беч, харчові референти – Є.Кузів, М.Рабій, М.Попель, організаційний референт – М.Дворян, референт народного шкільництва – П.Лопата, референт середнього і фахового шкільництва – М.Бараник, референт передшкілля – Л.Яросевич [5], [16]. Протягом 1942 р. Учительську секцію реорганізовано у регіональну структуру УУОП, яке діяло під егідою УЦК та його окружних представництв. Завдання УУОП, засоби їхньої реалізації були покликані підвищувати фахові знання учительства, співпрацювати зі шкільною владою, а також здійснювати акції самопомоги.

Звісно, першість у вдосконаленні методично-педагогічної підготовки вчителів належала німецькому шульамту, очолюваному окружним шкільним радником. Власне крейшульрат кожної округи проводив щорічні загальні конференції учителів народних шкіл. Так, згідно з пресою інформацією, окружний шкільний радник Білау на 19 листопада 1942 р. скликав конференцію учителів Дрогобицької округи задля ознайомлення їх з новими методами навчання німецької мови. Для 150 учителів в українській школі № 1 (Дрогобич) проведено три показові уроки німецької мови, після яких виголошено два реферати з методичної тематики [19]. Наступну конференцію вчителів Дрогобиччини крейшульрат Білау скликав на 22 вересня 1943 р. Цього разу показові лекції провели вчителі української школи №. 1 М.Созанська та Є.Кузів [17].

Окрім загальних окружних конференцій, за розпорядженням німецьких шкільних властей практикувалися “районні” предметні конференції (на зразок радянських кушових семінарів), які здебільшого охоплювали учителів тих шкіл, що належали до сіл певної волосної громади. Подібні заходи для українського вчительства проводило й УУОП. Для обговорення і вирішення окремих питань навчального процесу в кожній окрузі двічі на рік збирались обласні з'їзди вчительства [1, 60]. Крім того, окружні УУОП, задля більш ефективної праці, також поділялися на райони. На чолі кожного з них перебував окремий співробітник мужа довір'я УОК. Зокрема, у грудні 1942 р.

УУОП Дрогобицької округи було поділено на п'ять районів: Дрогобицький, Меденицький, Бориславський, Східницький, Підбузький. Уже 19 грудня співробітник мужа довір'я в Підбузькому районі директор школи П.Трускавецький скликав сходу вчителів, до програми яких увійшло вироблення “напрямних” УУОП [15]. Дещо пізніше було створено ще два райони УУОП: Грушівський і Стебницький. Праця з учителями в кожному районі включала конференції, де виголошувалися реферати, проводилися показові лекції та обговорювалися статті з фахових журналів [14]. Зокрема, 19 липня 1943 р. у Дрогобичі відбулася конференція учителів Дрогобицького і Меденицького районів, а 20 липня така ж конференція була проведена у Бориславі для педагогів Бориславського і Підбузького районів [8].

Характеризуючи *матеріальне становище* рядового учителя, слід зазначити, що воно було основною причиною зменшення кількості українського та польського вчительства. Матеріальне забезпечення педагогів складалося з оплати праці (грошами та харчовими карточками), надання вчителям земельних наділів (у селах) і помешкань (у селах та містах), продовольчої та грошової допомоги з боку Українського і Польського окружних (допомогових) комітетів.

Визначаючи заробітну плату, німецькі власті передовсім орієнтувалися на розмір платні, котру отримував конкретний вчитель до 31 серпня 1939 р. З огляду на це, в дещо кращому становищі опинилися польські вчителі. З цього приводу газета “Стрийські вісті” (19 лютого 1942 р.) писала: “Також і під оглядом розміру платні польські вчителі стоять краще ніж українські, бо за Польщі українських вчителів кривджено, а німецька влада визнає платні до 31.8.39 р.” [11]. Отже, відновлювалася довоєнна оплата праці вчителів відповідно до посадових груп. Так, учителі, що належали до найнижчої 12-ї групи, щомісяця могли отримувати 100 зл. Належність до найвищої 5-ї групи давала право на отримання 700 зл., але в усьому галицькому дистрикті посадовців такої групи не було навіть серед учителів-поляків. Загалом учителі отримували в середньому 200 зл. Для порівняння, шкільні інспектори заробляли 300 – 500 зл., учителі німецьких шкіл – 1000 зл., а шкільні радники – 2000 зл. на місяць [21, 156 – 157].

Про заробітну плату вчителів Дрогобиччини свідчить відомість на оплату праці вчителів польських шкіл від 17 листопада 1941 р. Переважна більшість педагогів отримували платню від 170 до 380 зл. Так, 170 зл. отримували 8 вчителів, зокрема Б.Будзуляк, Й.Будзуляк (Гаї Вижні), К.Дольська (Доброгостів), М.Дуцяк (Улично), С.Попель (Нагуєвичі), А.Потоцька (Липовець). Платню 380 зл. отримували 18 вчителів, наприклад, Л.Винницька (Лужок Долішний), Й.Полянський (Борислав), Г.Винницька (Нагуєвичі), М.Ковалів (Брониця), Г.Корлатович (Дрогобич) тощо. Найчастіше виплачувалося 200, 255, 315 зл. [II, 16 – 17].

При цьому враховувався стаж роботи на педагогічній ниві, що впливав на рівень посадової групи. Так, М.Дворян, який мав суттєвий досвід праці у школах Дрогобича, отримував 380 зл. [II, 16]. Варто зазначити, що на березень 1943 р. 142 з 274 вчителів-українців (51,8%) працювали ще до 31 серпня 1939 р., решту було працевлаштовано в часи радянської та німецької окупації. Деякі ще до Другої світової війни мали загальний педагогічний стаж понад 30 років (тобто учительську працю обійняли в часи Австро-Угорської імперії), зокрема: Є.Кузів (Дрогобич) – 37 років, Д.Гоцур (Волоща) – 35 років, М.Баран (Ролів) – 34 роки, М.Ковалів (Брониця) – 33 роки, Д.Беч (Дрогобич), Ю.Адріанович (Борислав), М.Антонів (Воля Якубова), І.Стецьків (Грушів Село), П.Трускавецький (Підбуж) – 31 рік. Серед молодих вчителів, що почали учительську працю вже в часи німецької окупації, були, зокрема, В.Тустановський (Довге-Рівне, з 7.3.1942 р.), Є.Солот (Ластівки, з 1.4.1942 р.), Л.Городиська (Мражниця, з 1.9.1942 р.), М.Щедрій (Меденичі, з 1.9.1942 р.) [I, 56 – 65 зв]. Звісно, заробітна плата останніх була найнижчою.

Отримання “харчового приділу” вчителями, як і іншими мешканцями Дрогобиччини, почалося у грудні 1941 р. Власне з 1 грудня 1941 р., наприклад, у Дрогобичі запроваджувалася нова карткова система харчування. “Харчові приділи” поділялися на дві категорії: основні і додаткові. Перші отримували всі працюючі мешканці міста (в т.ч. і вчителі), другі – особи, які працювали в установах А і Б (важливі підприємства, установи, уряди тощо) [3]. Тож у грудні 1941 р. мешканці міста отримали

основний харчовий приділ, який складався з 6 кг хліба, 800 г цукру, 400 г борошна, 400 г м'яса й 80 г кави (або замітник кави) на особу. Поступово розмір “харчових приділів” зменшувався. Уже в січні 1942 р. відчувалася нестача хліба. У березні того ж року споживчі крамниці Дрогобича за харчові картки на одну особу видали по 5,6 кг хліба для дорослих і 4,2 кг – для дітей [10, 197]. Не завжди за картки можна було отримати відповідну продукцію, якої просто не було в крамницях. Відсутність молока, а також цукру, борошна, м'яса тощо ставала регулярною.

У сільській місцевості кожен учитель отримував земельний наділ, переважно з того шматка землі, що був закріплений за школою. Для того, щоб учитель міг користуватися шкільними земельними угіддями потрібен був дозвіл німецької Земельної інспекції. Так, чиновники шульамту у вересні 1942 р. звернулися до Земельної інспекції в Дрогобичі з проханнями від 92 учителів про дозвіл використовувати сад і поле біля шкіл. Однак тільки незначну частину прохань було прийнято до уваги [IV, 87]. На жаль, у документах не вказується розмір земельного наділу, що надавався вчителям-українцям та полякам. Відомо, однак, що німецьким педагогам виділялося 2 – 3 га землі кожному [V, 27 зв].

Загалом, попри ці заходи, становище вчителя на окупованій німцями Дрогобиччині було вкрай важким. Особливо страждали міські вчителі, які, не маючи змоги користатися з городу, змушені були жити лише на мізерну платню та “харчові приділи”, чого не вистачало і для вбогого прохарчування. Продовольчу проблему погіршували величезні контингенти із селян на користь німецького рейху, а також паводки восени 1941 і навесні 1942 рр. Реальна вартість учительського “заробітку”, що виплачувався невчасно і неповно, систематично знижувалася. Посилена інфляція водночас із порушенням обміну “місто – село” призводили до різкого зростання цін, особливо на речі першої необхідності. Оскільки ж система карткового забезпечення виявилася абсолютно недостатньою, а німецькі власті постійно відхиляли прохання про приділ додаткової порції харчів, учителі були змушені

вдаватися до послуг чорного ринку [21, 158]. Як повідомлялося в “загальному донесенні” дрогобицького крейшульрата до уряду дистрикту від 7 травня 1942 р., харчі на чорному ринку реалізовувалися приблизно за такими цінами: хлібина – 17 – 20 зл., 1 кг масла – 60 – 100 зл., картоплі – 6 – 10 зл., борошна – 20 – 25 зл., бобів – 30 зл., крупи – 30 зл., яйце – 1 – 1,4 зл., літр молока – 4 – 5 зл. “Вчитель має маленький оклад, змушений через це голодувати або жебракувати. В крайньому випадку маленька зарплата вчителя вистачає на закупівлю необхідного продовольства, коли вчитель має шматок землі”, – стверджувалося в цьому ж документі [IV, 58]. До того ж, у травні 1942 р. жоден учитель не отримав “харчового приділу” і “був залежний від милості сільських мешканців”. “Усі мої зусилля в харчовому уряді, – пише далі крейшульрат, – спрямовані на те, щоб надати безоплатно для вчителів харчові картки, залишилися без успіху. Коли учитель немає добрих знайомих, родичів і близьких, то змушений голодувати. Так, керівник школи в Рихтичах повідомив мені, що він з дружиною і 6 дітьми ледь-ледь має необхідне для життя, але так ослаблений і виснажений, що нездатний до праці. Щоденно ходить в шульамт з проханням про відпустку по хворобі і переведення до іншої округи” [IV, 58 – 58 зв].

У цих умовах значну допомогу вчителям надавали допомогіві комітети – Український і Польський. Щоправда, про діяльність Польського комітету інформації майже не збереглося. Велику допомогу надавали відділи Дрогобицького УУОП, які, крім організації навчально-методичної роботи та підвищення кваліфікації учителів, піклувалися про матеріальну допомогу потребуючим педагогам. Зокрема, з січня до жовтня 1943 р. останнім було виплачено 12630 зл. [14]. Скарбниця УУОП формувалася в основному за рахунок одноразового “вписового” (2 зл.), щомісячних членських внесків, які становили 1% від платні, а також 1 зл. на посмертний фонд, 0,5 зл. на допомогівий фонд і 2 зл. національного податку [7], [18].

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що проблема забезпечення шкіл педагогічними кадрами була однією з найбільш актуальних у процесі організації народного шкільництва 1941 – 1944 р. Чисельність учителів українських,

польських, німецьких шкіл (початкових та середньої) Дрогобицької округи, сягаючи у 1941/42 навч. році приблизно 400 осіб, поступово зменшувалася. Здебільшого це стосувалося українських та польських учителів. Причиною зменшення чисельності педкадрів, передовсім, було важке матеріальне становище рядового вчителя, що змушувало його кидати працю та йти на роботу в адміністративні установи або підприємства. Попри це, учителі все ж працювали над удосконаленням свого професійного рівня, брали участь у різноманітних педагогічно-методичних заходах, що організовувалися, зокрема, за активної участі УУОП.

Перспективними напрямками подальших досліджень вважаємо з'ясування становища вчительства у межах усієї окупованої гітлерівцями Дрогобицької області (1941 – 1944 рр.), порівняння його кількісних та інших характеристик із довоєнним рівнем.

Джерела та література

I. Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО. – Ф. Р-1926. – Оп. 1. – Спр. 2.

II. ДАЛО. – Ф. Р-1926. – Оп. 1. – Спр. 3.

III. ДАЛО. – Ф. Р-1926. – Оп. 1. – Спр. 86.

IV. ДАЛО. – Ф. Р-1926. – Оп. 1. – Спр. 90.

V. ДАЛО. – Ф. Р-1964. – Оп. 1. – Спр. 19.

1. Антонюк Н. В. Українське культурне життя в Генеральній Губернії (1939 – 1944 роки). – Львів : Б. в., 1997. – 232 с.

2. Гінда В.В. Освіта в роки німецької окупації у генеральному окрузі “Житомир” 1941 – 1944 рр.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Черкаський національний ун-т імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

3. Гладилевич А. Нова карткова система харчування // Вільне слово. – 1941. – № 63. – 1 грудня. – С. 4.

4. Добров П.В., Бистра М.О. Система освіти в Донбасі у роки Великої Вітчизняної війни. – Донецьк : Норд-Пресс, 2006. – 273 с.

5. З життя Дрогобицького вчительства // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 36(160). – 19 лютого. – С. 4.

6. Задорожна Л. Стан шкільної освіти в період німецької окупації 1941 – 1943 рр. // Історія в школі. – 2001. – № 11 – 12. – С. 23 – 29.

7. Заклик до вчителів. Повне організаційне охоплення українського вчительства Дрогобиччини // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 277(401). – 4 грудня. – С. 6.

8. Конференція учителів // Голос Підкарпаття. – 1943. – Ч. 31. – 1 серпня. – С. 6.

9. Луцький О. Українське культурне життя Галичини під час німецької окупації 1941 – 1944 рр. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: Зб. наук. праць. – Львів, 1997. – Вип. 3 – 4. – С. 194 – 214.

10. Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.) / Наук. ред. Л.Тимошенко. – Дрогобич : Коло, 2009. – 320 с.

11. Народне шкільництво в Стрийській окрузі // Стрийські вісті. – 1942. – № 13. – 19 лютого. – С. 3.

12. Сольчаник А.Д. Українська гімназія ім. Івана Франка // Дрогобиччина – земля Івана Франка: Збірник географічних, історичних, етнографічно-побутових матеріалів та мемуарів. – Т. 1. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто : Б. в., 1973. – С. 444 – 466.

13. Стефанюк Г.В. Шкільництво в Західній Україні під час німецької окупації (1941 – 1944 рр.): Дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Прикарпатський національний ун-т ім. Василя Стефаника – Івано-Франківськ, 2004. – 215 с.

14. Сходина УУОП в Дрогобичі // Голос Підкарпаття. – 1943. – Ч. 42. – 17 жовтня. – С. 6.

15. Сходина учителів у Підбужі // Голос Підкарпаття. – 1943. – Ч. 3. – 17 січня. – С. 6.

16. Учитель. Вчительство Дрогобиччини організується // Вільне слово. – 1942. – № 16. – 6 лютого. – С. 2.

17. Учительська конференція в Дрогобичі // Голос Підкарпаття. – 1943. – Ч. 41. – 10 жовтня. – С. 6.

18. Учительське Об'єднання Праці в Дрогобицькій окрузі // Голос Підкарпаття. – 1942. – Ч. 11. – 8 листопада. – С. 6.

19. Як навчати німецьку мову? Учительська конференція в Дрогобичі! // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 271(395). – 27 листопада. – С. 4.

20. Jerabek В. Das schulwesen und die schulpolitik im Reichskommissariat Ukraine 1941 – 1944. Im Lichte deutscher Dokumente. – München : Ukrainische Freie Universität, 1991. – 240 s.

21. Król E.C. Polityka hitlerowska wobec szkolnictwa polskiego na terenie Generalnej guberni (1939 – 1945). – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1979. – 243 s.

Галив Николай. Учительство общеобразовательных школ Дрогобыччины в период нацистской оккупации (1941 – 1944). В статье на основе анализа архивных документов, материалов прессы и исследований ученых-историков раскрывается состояние учительских кадров начальных и средних школ Дрогобычского округа дистрикта “Галиция” (1941 – 1944). Проанализированы такие аспекты: изменения численности и национального спектра, профессиональная подготовка и повышение квалификации, материальное обеспечение педагогов.

Ключевые слова: учителя, народные (начальные) школы, гимназия, Дрогобычский округ, нацистская оккупация.

Haliv Mykola. The teachers' personnel of the Drohobych region comprehensive schools in the Nazi occupation period (1941 – 1944). In the article on the basis of the archival documents, press publication materials and scientists-historians researches the condition of teachers' staff of primary and secondary schools of the Drohobych region of the district “Galicia” (1941 – 1944) has been revealed. The author has analyzed the following aspects: changing of number and national spectrum, professional training and qualification raising, material maintenance of pedagogical personnel.

Key words: pedagogical personnel, people's (primary) schools, grammar school, Drohobych region, Nazi occupation.